

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om
ändring av gymnasielagen**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att till gymnasielagen fogas stadganden om studentexamensnämnden samt om bemyndigande att med stöd av förordning meddela närmare föreskrifter om ordnande av studentexamen genom beslut av undervisningsministeriet och studentexamensnämnden. Till lagen överförs också stadgande från förordningen om den allmänna högskole-

behörighet som studentexamen medför. Det föreslås dessutom att till lagen fogas ett nytt stadgande, enligt vilket det i upphovsrättslagen och lagen om rätt till fotografisk bild skall stadgas om användningen av verk och fotografier i de prov som hör till studentexamen.

Lagen avses träda i kraft från ingången av år 1995.

MOTIVERINGAR

1. Nuläget

Studentexamen ges stort värde som en del av det finska skolsystemet och det råder stor enighet om examens nödvändighet. En viktigt uppgift för studentexamen är att bedöma undervisnings- och fostringsarbetet i gymnasiet och elevernas mognad samt utgöra en del av antagningssystemet för högskolorna och yrkesutbildningen. Studentexamen är också ett viktigt redskap vid utvecklandet av skolornas undervisnings- och fostringsarbete. Studentexamen medför allmän högskolebehörighet.

Om studentexamen stadgas i 22 § gymnasielagen (477/83). Enligt paragrafen skall i gymnasiet i enlighet med vad som stadgas genom förordning årligen anordnas studentexamen i syfte att klarlägga om eleverna har uppnått tillräcklig mogenhet och förvärvat de kunskaper gymnasiets lärokurser förutsätter. Om rätt för andra än gymnasiets elever att delta i studentexamen stadgas närmare genom förordning. Förordningen angående studentexamen (717/47) är från år 1947. Det har gjorts många ändringar i förordningen under årens lopp. Om deltagande i studentexamen när det gäller

elever i årskurslöst gymnasium och andra än gymnasiets elever samt om ordnande av proven i språk i vissa fall, bestäms med stöd av förordning genom undervisningsministeriets beslut. Studentexamen leds, anordnas och bedöms av en av undervisningsministeriet tillsatt studentexamensnämnd. Medlemmarna i nämnden förordnas på framställning av Helsingfors universitet och utbildningsstyrelsen. Antalet medlemmar i nämnden är för närvarande 30. Nämnden har dessutom anställt biträdande medlemmar för bedömning av proven samt vid behov även för utarbetande av provuppgifterna. De biträdande medlemmarna uppgår till över 300. Nämnden har en sekreterare samt annan personal i huvudsyssla omfattande sammanlagt 12 personer. Nämnden arbetar i lokaler som Helsingfors universitetet upplåter för den. På grundval av nämndens självständiga ställning och dess permanenta personal kan den anses som ett självständigt ämbetsverk med myndighetsställning. Nämnden meddelar föreskrifter i synnerhet till kommuner och privata samfund som är huvudmän för gymnasier i frågor som gäller genomförande av proven och förberedande bedömning.

På basis av de ändringar som gjorts i gymnasielagstiftningen kan gymnasierna övergå till att ordna årskurslös undervisning från ingången av läsåret 1994—95. Samtidigt kan gymnasierna ta i bruk en ny läroplan som medför ökad valfrihet. Reformerna har gjort det aktuellt att utveckla studentexamen och reformera stadgandena som gäller examen. Avsikten är att den nugällande förordningen angående studentexamen ersätts med en ny studentexamensförordning

2. De föreslagna ändringarna

2.1. Bemyndigande att meddela föreskrifter på lägre nivå än förordning och fastställande av examens syfte

Regleringen av studentexamen på lägre nivå än förordning motsvarar inte de grunder som stadgas i lagen om åtgärder som gäller myndigheternas föreskrifter och anvisningar (573/89), nedan normlagen. Gymnasielagen innehåller inte på det sätt normlagen förutsätter bemyndigande att meddela föreskrifter om ordnande av studentexamen genom beslut på lägre nivå än förordning. Alla stadganden som gäller studentexamensnämnden finns i förordningen.

Avsikten vid reformeringen av studentexamen är att låta undervisningsministeriets behörighet att meddela föreskrifter kvarstå samt i allt större utsträckning överföra beslutsfattande på studentexamensnämnden i fråga om utvecklingen och genomförandet av studentexamen. Delegeringen av beslutanderätten skapar större möjligheter att utveckla studentexamen på ett smidigare sätt. Nämnden skall meddela föreskrifter bl.a. om de tilläggsstudier som i vissa fall krävs av dem som deltar i provet och inte är elever i gymnasiet, om anmälan till examen, om strukturen på de prov som ingår i examen, om ämnesområden, provens omfattning samt tidpunkten för examina och ordnande av prov.

Meddelande av föreskrifter på lägre nivå än förordning förutsätter att stadgandena om bemyndigande reformeras. Det föreslås därför att till 22 § gymnasielagen fogas ett stadgande om studentexamensnämnden samt om undervisningsministeriets och studentexamensnämndens rätt att meddela föreskrifter om genomförandet av examen.

Det föreslås att till paragrafen samtidigt

överförs ett stadgande från förordningen om den allmänna högskolebehörighet som studentexamen medför. Den föreslagna regleringen motsvarar vad regleringsnivån beträffar regleringen gällande den behörighet för fortsatta studier som yrkesexamina medför.

Det föreslås dessutom att paragrafens ordalydelse förnyas i fråga om syftet med studentexamen. Enligt den föreslagna ordalydelsen är syftet i stället för att klarlägga de kunskaper som gymnasiets lärokurser förutsätter att mäta, att de kunskaper som gymnasiets läroplan anger har inhämtats. Gymnasiets läroplan bör utarbetas enligt de grunder för läroplanen som utbildningsstyrelsen har godkänt. I grunderna fastställer utbildningsstyrelsen bl.a. undervisningens riksomfattande mål och innehåll. Frågorna i de prov som ingår i examen skall sammanställas från det område som utgör obligatoriska och fördjupade kurser för eleverna. Det föreslås att man förutom kunskaper också skall mäta hur eleverna har tillägnat sig de färdigheter som läroplanen anger. Den nya ordalydelsen gör det möjligt att utveckla studentexamensproven i en mångsidigare riktning.

2.2. Användningen av verk och delar av dem i prov som ingår i studentexamen

Under de senaste åren har olika slags texter, bilder och upptagningar använts i ökad utsträckning i de provuppgifter som ingår i studentexamen. Bl.a. det ena provet i modersmålet har sedan 1992 varit ett materialbaserat prov i vilket examinanden skall behandla och analysera författares texter. Användningen av litterära verk har aktualiserat frågan om det upphovsrättsliga skyddet för upphovsmännen till verken samt om eventuella kopieringsersättningar och andra motsvarande ersättningar. Det har lagts fram olika tolkningar i fråga om tillämpningen för studentexamens del av det s.k. förvaltningskopieringsavtal som staten ingått med Kopiosto r.y. Skyddat material bör kunna användas i studentexamen. Samtidigt bör säkerställas att innehållet i examen inte avslöjas på förhand. Detta förutsätter en justering av upphovsrättslagstiftningen så att det för användningen av materialet inte krävs tillstånd som skaffas på förhand. Det föreslås att i gymnasielagen tas in en hänvisning till upphovsrättslagen (404/61) och till lagen om rätt till fotografisk bild (405/61). Enligt den

gäller om användningen av verk och fotografier i de prov som ingår i studentexamen vad som stadgas i upphovsrättslagen och lagen om rätt till fotografisk bild. En ändring av upphovsrättslagstiftningen är under beredning och i ändringen kommer denna reglering att tas in. Innehållet i den avgörs närmare i det sammanhanget. Avsikten är att avlåta regeringens proposition med förslag till ändring av upphovsrättslagstiftningen till riksdagen hösten 1994. Avsikten är att ändringarna i upphovsrättslagstiftningen skall träda i kraft den 1 januari 1995, dvs. samtidigt som ändringen av gymnasielagen.

3. Propositionens ekonomiska verkningar

De föreslagna lagändringarna har inga direkta ekonomiska verkningar. De ekonomiska verkningarna av att studentexamen reformeras bedöms särskilt i samband med utfärdandet av förordning.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid undervisningsministeriet. Utlåtande om propositionen har inbegärts av vederbörande upphovsrättsliga organisationer.

Vid beredningen har tagits hänsyn till de förslag till reformering av studentexamen som den av undervisningsministeriet tillsatta arbetsgruppen för utveckling av studentexamen lagt fram (kommittébetänkande 1993:25) samt de utlåtanden som avgivits om betänkandet.

5. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1995. Om ibruktagande av studentexamen enligt den nya förordning som utfärdas med stöd av lagen stadgas genom förordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag
om ändring av gymnasielagen

Enligt riksdagens beslut
ändras i gymnasielagen av den 27 maj 1983 (477/83) 22 § samt
fogas till lagen en ny 22 a § som följer:

22 §

I gymnasiet skall enligt vad som stadgas genom förordning och undervisningsministeriet och den av ministeriet tillsatta studentexamensnämnden bestämma med stöd av den, anordnas studentexamen i syfte att klarlägga om eleverna har tillägnat sig de kunskaper och färdigheter som anges i gymnasiets läroplan samt uppnått tillräcklig mognad enligt målen för gymnasiet.

Om rätten för andra än gymnasiets elever att delta i studentexamen stadgas genom förordning.

Avläggande av studentexamen medför allmän behörighet för fortsatta studier vid högskola.

22 a §

Om användningen av verk och fotografier i de prov som hör till studentexamen stadgas i upphovsrättslagen (404/61) och i lagen om rätt till fotografisk bild (405/61).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Helsingfors den 29 april 1994

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Undervisningsminister *Olli-Pekka Heinonen*

Lag

om ändring av gymnasielagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gymnasielagen av den 27 maj 1983 (477/83) 22 § samt
fogas till lagen en ny 22 a § som följer:

Gällande lydelse

22 §

I gymnasiet skall i enlighet med vad som stadgas genom förordning årligen anordnas studentexamen i syfte att klarlägga om eleverna har uppnått tillräcklig mogenhet och förvärvat de kunskaper gymnasiets lärokurser förutsätter.

Angående rätt för andra än gymnasiets elever att delta i studentexamen stadgas genom förordning.

Föreslagen lydelse

22 §

I gymnasiet skall enligt vad som stadgas genom förordning och undervisningsministeriet och den av ministeriet tillsatta studentexamensnämnden bestämmer med stöd av den, anordnas studentexamen i syfte att klarlägga om eleverna har tillägnat sig de kunskaper och färdigheter som anges i gymnasiets läroplan samt uppnått tillräcklig mognad enligt målen för gymnasiet.

Om rätten för andra än gymnasiets elever att delta i studentexamen stadgas genom förordning.

Avläggande av studentexamen medför allmän behörighet för fortsatta studier vid högskola.

22 a §

Om användningen av verk och fotografier i de prov som hör till studentexamen stadgas i upphovsrättslagen (404/61) och i lagen om rätt till fotografisk bild (405/61).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.
